

Oprør: Drengerøve spiddes i Berlingske.
Humor: Stand-up-comedy er en heteroseksuel,
hvid mand. Efter Mitch: Kønnen katastrofeplan.

KVINDEN & SAMFUNDET

Klimakamp er kvindekamp

Klodens vejr forandrer sig.
Forude venter tørke, oversvømmelser
og nye livsvilkår. De værst ramte vil
blive verdens fattige kvinder.
Stort tema om ligestilling
i en ny klimatid.

{ Verdens ældste
kvindeblad }

Kære læser

På forsiden af dette blad kan man se en fattig kvinde, der skrider gennem vandmasserne efter en oversvømmelse i hendes landsby i Bangladesh. Umiddelbart kan billedet måske virke lettere forvirrende. Hvad har denne fattige kvinde fjernt fra Danmark med dansk køns politik og ligestilling at gøre? Hvad laver hun på forsiden af et magasin, der sidst, det udkom, handlede om kvinder og kommunalvalg i Danmark? Svaret er, at kvinden fra Bangladesh er et billede på en aktuel, global problemstilling, der fremover vil få kolossal betydning for ligestilling i verden – og dermed også for Danmark.

De globale klimaforandringer er temaet for dette nummer af Kvinden&Samfundet. De forandringer vil ramme hårdest i u-landene, men også her i Europa, og Danmark, vil vi få konsekvenserne at mærke. Ikke i form af de ekstreme vejrforandringer som u-landene allerede døjer med. Men i form af de menneskelige eftervirkninger. Forude truer konflikter, krige og massive flygtninge- og migrationsstrømme, når visse områder på kloden fx bliver ubeboelige eller umulige at overleve i, fordi der er mangel på vand, eller jorden ikke kan dyrkes. Det vil vi i Danmark fx komme til at mærke, når mennesker begynder at søge mod Europa i langt større omfang, end det lige nu er tilfældet, eller når naturressourcer, som vi er afhængige af, risikerer at blive en mangelvare.

Men klimaforandringer handler i høj grad også om køn og ligestilling. Det er, hvad dette nummer af Kvinden&Samfundet handler om. Klimaets omskiftelighed vil betyde massive forandringer i levevilkår i u-landene, og de, der vil blive hårdest ramt, er kvinderne. De er både de mest sårbare, og de er familiens lim. Det er dem, der skaffer vand, mad og pleje til de syge, svage og ældre. Det job vil alt andet lige blive langt mere omfattende i fremtiden. Og det er også dem, kvinderne og pigerne, der er familiens aktie, når trængte tider banker på døren: Hovedparten af mennesker, der migrerer til rigere dele af verden for at hjælpe familien derhjemme, er kvinder.

Derfor kommer kvinden på forsiden af dette blad os ved. Større ulighed i verden som følge af klimaforandringer vil også påvirke vores liv. Man behøver bare kaste et blik på debatten om menneskehandel, prostitution og lignende globale problemstillinger for at blive mindet om, at vores liv hænger sammen med andres i fjernere kroge af verden – og at mange af vores aktuelle hjemlige ligestillingsdiskussioner i høj grad er formet og påvirket af, hvordan kvinders status er i andre dele af verden. Uanset om det gælder tildækning af kvinder eller den moderne, 'hvide' karrierekvindes brug af fattigere 'brune' kvinder til hushjælp og barnepasning.

Her i bladet kan man læse mere om, hvad klimaforandringer betyder for kvinder i Afrika, Asien og Latinamerika – på ondt og på godt. For mens klimaet giver verdens fattigste kvinder store, nye problemer, kan det også for nogle være nøglen til forandring og indflydelse.

*God læselyst,
Ulrikke Moustgaard*

Kvinden&Samfundet
September 2009 - 125. årgang
www.kvindenogsamfundet.dk

UDGIVER

Dansk Kvindesamfund
Niels Hemmingsensgade 10,
3. sal, 1153 København K.
Telefon og fax: 33 15 78 37
E-mail:
danskkvindesamfund@mail.dk
www.kvindesamfund.dk

STØTTE

Udgivet med støtte fra
Hulda Pedersens Legat,
Undervisningsministeriets
Tips- og Lottomidler,
Ligestillingsafdelingen/
Minister for ligestilling og
Udenrigsministeriet

REDAKTØR

Ulrikke Moustgaard
magasin@kvindesamfund.dk

FORSIDEFOTO

Abir Abdullah/Oxfam

FOTO

Ty Stange
www.ty-stange.dk

DESIGN OG LAYOUT

Komma
www.kommaweb.dk

REPRO OG TRYK

Reklameholdet, Jylland - Filipsen
Dalbyvej 93, 6000 Kolding,
www.reklameholdet.dk

Trykkes i 1400 eksemplarer

ISSN: 0106-5084

Bladets leder udtrykker Dansk
Kvindesamfunds holdninger.
Øvrige artikler i bladet
er ikke nødvendigvis i
overensstemmelse
med foreningens synspunkter.

*Dansk Kvindesamfund arbejder for fuld
ligestilling af og ligeværd for kvinder
og mænd, så de på lige vilkår kan gøre
deres indsats i hjem, erhverv og det
offentlige liv.*

LEDER

Bomben under den globale ligestilling 4

TEMA

Klimaforandringer 5

Klimaforandringer rammer kvinder hårdest
Klimaforandringer: en oversigt
Stemmer fra Afrika
Stemmer fra Asien
Hvordan skal vi så lave mad?
Klimaforandringer i tal
Jagten på kønnet
Uden kvinder - ingen fremtid
Hasinas held i uheld
Klimahistorien kort fortalt
Kvinder skal sidde med ved klimabordet
Heltinderne i La Masica

Bøger 29

Anmeldelse af bøger af:
Sarah Holst Kjær, Karin Lützen og Agnete Birger Madsen

Ej blot for sjov 30

Stand-up-comedy er en hvid, heteroseksuel mand

PORTRÆT

Den feminine feminist 32

Anne Sophie Hermansen med røde strømper og høje hæle

LEDER

Bomben under den globale ligestilling

OM KORT TID vil København blive centrum for en af verdens allermest omtalte og politisk betændte begivenheder: FN's klimatopmøde, COP15, hvor stats- og regeringsledere fra hele verden skal blive enige om en ambitiøs plan for, hvordan vi sikrer kloden en bæredygtig fremtid.

MENNESKETS UDLEDNING af drivhusgasser har ændret livsbetingelserne for millioner af kvinder, mænd og børn verden over, og forude venter nye, dramatiske vejrbegebenheder, der forventes at skabe store, globale og sikkerhedsmæssige problemer, når hele befolkningsgrupper bliver drevet på flugt eller skal kæmpe om naturens sparsomme ressourcer såsom rent drikkevand. Ingen anerkendte eksperter sætter længere spørgsmålstejn ved, at det er den vej, det går. Men både eksperterne og de politiske beslutningstagere har overset en alvorlig detalje: At klimaforandringerne har en kønsmæssig slagside.

I FLERE ÅRTIER har kvinde- og kønsperspektivet i den globale udviklingsbistand fået stor bevågenhed. Der er enighed om, at skal man styrke den økonomiske og menneskelige udvikling i verdens udviklingslande, skal kvinders muligheder og position i samfundet forbedres kraftigt. Uligestilling mellem kønnene har bl.a. betydet stor mødre dødelighed, spredning af hiv/aids og økonomisk stilstand i den tredje verden. Og da FN i 2000 vedtog otte ambitiøse målsætninger for bekæmpelse af fattigdom og sikring af en bæredygtig udvikling i verden, var forbedring af kvinders livsvilkår derfor en naturlig og nødvendig del af pakken. Et af 2015-målene handler således kun om at fremme ligestillingen mellem kvinder og mænd (mål 3). Fx ved at sikre piger lige adgang til skolegang.

DANMARK ER GÅET I FRONT med en global kampagne, MDG3 Global Call to Action, der skal sikre, at der er politisk vilje og penge til at arbejde seriøst med målsætningen.

DERFOR KAN DET KUN UNDRE, at kønsperspektivet i de globale klimaforhandlinger er stort set fraværende. Klimaforandringer handler om udvikling. Det handler om vores børns fremtid. Men frem til nu har politikerne vendt det blinde øje til det faktum, at klimaforandringerne vil blive en bombe under den globale ligestilling og kan ødelægge alle de fremskridt, der er postet milliarder af kroner i gennem årene. Projekter, der skal få flere piger i skole eller hjælpe fattige kvinder til at tjene penge gennem mikrokredit-lån, er spildt, hvis målgruppen fremover skal bruge langt mere tid på at hente vand og finde brænde for at sikre familien mad på bordet. Eller hvis de fordrives fra deres hjem.

DANSK KVINDESAMFUND ARBEJDER for en bæredygtig samfundsudvikling, hvor kvinder sikres lige muligheder med mænd på alle niveauer. Det gælder også det globale plan. Hvis ikke køn inddrages i de store politiske forhandlinger om fremtidens klima, vil det få katastrofal betydning for ligestillingen i verden og fremtidens globale økonomiske udvikling.

»LIGESTILLING BETALER SIG,« sagde den danske udviklingsminister Ulla Tørnæs i 2008, da Danmark lancerede sin MDG3-kampagne. De ord forventer vi nu at se omsat til konkret politisk handling, når Danmark i december skal være vært for COP15.

Karen Hallberg

TEMA

Klimaforandringer rammer kvinder hårdest

Jordens klima er på katastrofekurs. De hårdest ramte vil blive verdens allermest fattige. Det er kvinder. Kvinder udgør størstedelen af dødsofrene ved naturkatastrofer. Kvinder er også den befolkningsgruppe i den fattige verden, der har de dårligste odds for at kunne tilpasse sig klimaforandringerne →

AF TRINE LYKKEGAARD,
LOUISE FREJA ALBERS
OG ULRIKKE MOUSTGAARD

Oversvømmelser, tørke, sult og manglende drikkevand. Sådan lyder nogle af de dystre fremtidsudsigter for mennesker i u-landene, når konsekvenserne af den globale opvarmning om få år for alvor sætter ind: Der vil blive markant mangel på mad og drikkevand. Livstruende sygdomme vil sprede sig. Naturkatastrofer vil ødelægge hele lokal-samfund.

Vilkårene for landbrug i den tredje verden vil ændre sig grundlæggende, når vejret ændrer sig. Og tusinder af mennesker risikerer at dø som følge af de nye klimatilstande. De fleste eksperter er enige om, at det er den vej, det går.

Der er også bred international enighed om, at de hårdest ramte vil blive dem, der i FN-sprog betegnes som de allermest fattige eller »de ekstremt fattige«: Det er dem, der har mindre end seks kroner om dagen at leve for. Og det er kvinder.

Selvom klimaforandringerne påvirker alle lande i verden, er effekten af klimaforandringerne meget forskellig alt efter hvilken region, alder, indkomstgruppe, erhverv og køn, man tilhører.

Dorah Lebelo

Ifølge FN's officielle tal er 70 procent af de ekstremt fattige nemlig kvinder.

Derfor advarer organisationer og udviklingsekspertter over hele verden nu om, at beslutningstagere og politikere skal få øjnene op for de kønsmæssige perspektiver af klimaforandringer.

En af dem er Dorah Lebelo fra det sydafrikanske The GreenHouse Project.

– Selvom klimaforandringerne påvirker alle lande i verden, er effekten af klimaforandringerne meget forskellig alt efter hvilken region, alder, indkomstgruppe, erhverv og køn, man tilhører. Verdens fattigste mennesker er kvinder og mange husholdninger i de allerfattigste samfund har kvinder som eneforsørgere. Det gør kvinderne, som gruppe, meget sårbare. Også fordi de samfund, de lever i, er samfund, der i forvejen har høj arbejdsløshed, ekstrem fattigdom og er mærket af høj sygdomsfrekvens som fx HIV/AIDS, siger hun.

The GreenHouse Project er en del af det globale klimanetværk *gendercc – women for climate justice*, som blev etableret under FN's 13. globale klimakonference på Bali.

Forandringen er sat ind. De dystre udsigter er ikke grebet ud af den blå luft.

Allerede nu er u-landene stærkt påvirket af klimaforandringerne. Det viser den seneste ekspertrap-

port på området, der blev offentliggjort i maj 2009 af den internationale og uafhængige klimaekspertkommission *Commission on Climate Change and Development*, som blev nedsat af Sveriges regering i 2007, og som har undersøgt situationen på tre kontinenter: I Mali i Afrika, I Cambodja i Asien og i Bolivia i Latinamerika.

Konklusionen er klar: Klimaforandringerne er allerede en realitet – nogle steder udebliver regntiden, andre steder skyller det pludselig ned. Og de fattige er ikke – som i de vestlige, rige lande – begunstiget med systematiske kyndige varslinger fra vejrmeteologer eller fx med landbrugsfaglig ekspertbistand, der kan hjælpe dem med at variere dyrkningen af deres afgrøder.

Konsekvensen er bl.a., at de afgrøder, som størstedelen af de fattige landes befolkning er afhængige af, bliver ødelagt eller slet ikke kan gro med sult og indkomststab til følge.

For kvinder i den tredje verden er det en katastrofal udvikling. Kønsrollemønstre og traditioner for arbejdets fordeling gør nemlig kvinder i store dele af den tredje verden hovedansvarlige for at skaffe mad, vand og brændsel til familiens overlevelse.

Derfor er de langt mere følsomme i forhold til forandringerne i årstidernes forskydning, vandmængden og adgangen til vand, end mænd.

Ligestilling i fare. Mangel på vand og brænde betyder fx, at kvinder nu er nødsaget til at gå flere kilometer og

FOTO: VERDENSBANKEN

arbejde hårdere for at tilvejebringe disse ressourcer til deres familie og husholdning.

Det indebærer flere problemer. Der skal generelt bruges mere tid på husholdningsarbejdet. Og det kan give flere kønnede konflikter. Fx en stigning i skilsmisser som følge af, at mænd er utilfredse med, at deres hustruer ikke kan skaffe de fornødne ressourcer.

- Jeg kender personligt til to kvinder, der blev skilt, fordi deres mand ikke fik sit daglige vaskevand, som Neema Kobo, en 38-årig kvinde og mor i det nordlige Tanzania siger til den britiske organisation Oxfam International.

Et langt større problem er kvinders og pigers adgang til skolegang og uddannelse. De, der plukkes ud af en familie for at hjælpe til i hjemmet, er piger. Og når husholdningsarbejdet vokser, vil de, der skal tage sig af problemet, også typisk blive familiens piger.

Ifølge tal fra FN's befolkningsfond UNFPA var der i 2008 960 millioner analfabeter i verden - to tredjedele af dem er kvinder og piger.

FN skønner, at forklaringen på den skæve fordeling er, at piger ikke kommer i skole og lærer at læse og skrive, fordi deres rolle i samfundet traditionelt er henlagt til hjemmet, mens familierne gerne sender drengene i skole, hvis der er råd.

Netop denne praksis har både FN og stort set alle andre organisationer, der arbejder med udviklingsspørgsmål forsøgt at ændre på i erkendelse af, at hvis fattigdommen i den tredje verden skal bekæmpes, må kvinder og piger deltage på lige fod med mænd og drenge i den økonomiske og sociale udvikling af et samfund.

Derfor frygter mange nu, at klimaforandringer og naturkatastrofer vil betyde, at udviklingen går i stå, fordi flere piger vil blive taget helt ud af skolen og dermed gå glip af muligheden for en uddannelse, når der skal bruges flere ressourcer i op-

I konfliktramte områder i Afrika som Somalia sker de fleste seksuelle overgreb på piger og kvinder, når de bevæger sig udenfor landsbyen for at hente vand. Skal de fremover gå endnu længere væk for at finde vand, stiger risikoen for at blive overfaldet proportionelt.

retholdelsen af familien - eller fordi pengene bliver færre.

Flere børnebrude. Når landbrugsproduktionen svigter på grund af klimaforandringerne, bliver pengene tilsvarende mindre for mange fattige, og den situation kan allerede aflæses direkte på kvinders livssituation. De bliver giftet væk i en ung alder for at genere indkomst til deres familie.

Et studie fra Malawi i 2001 viste således, at langt flere unge pigebørn bortgiftes i tørketider især til ældre mænd. Nogle piger blev også solgt til prostitution af deres familier for penge eller gaver i tørketider, hvilket fik spredningen af HIV/AIDS til at accelerere.

Som Jacqueline Ng'ambi, projektleder i the Maphunziro Foundation i Malawi siger til Oxfam International:

- Når høsten ikke er god, bliver piger brugt til at generere indkomst. Nogle tvinges til at gifte sig meget unge mod at svigerfamilien giver brød og smør tilbage.

Et andet problem, som klimaforandringerne kan medføre, handler om pigers og kvinders sikkerhed.

I konfliktramte områder i Afrika som Somalia sker de fleste seksuelle

overgreb på piger og kvinder, når de bevæger sig udenfor landsbyen for at hente vand. Skal de fremover gå endnu længere væk for at finde vand, stiger risikoen for at blive overfaldet proportionelt.

Ringere sundhed. Ekspertter forudser, at klimaforandringerne også kommer til at betyde et tilbageslag for den generelle sundhedstilstand i befolkningen i u-landene.

Og her er kvinderne, som gruppe, i forvejen mere udsatte end mænd.

Fx dør over en halv million kvinder i barselssengen hvert år som følge af komplikationer, sygdomme og ringe adgang til sundhedstilbud.

Risikoen for at dø i barselssengen er mere end 300 gange så høj for en afrikansk kvinde som for kvinder i mange europæiske lande - og derfor er forebyggelse og bekæmpelse af mødredødelighed allerede en af FN's topprioriteter i de såkaldte millenium goals eller 2015-mål.

Gravide, fødende og barslende fattige kvinder vil blive blandt de hårdest af klimaforandringerne forudser flere ekspertrapporter.

Malaria vil sprede sig og forurennet drikkevand vil gøre gravide, fødende og barslende kvinder endnu mere sårbare overfor infektioner.

Dertil kommer stigende komplikationer under graviditeten som følge af saltvand i drikkevandet.

Når klimaforandringerne får vandstandene i verdenshavene til at stige, vil det påvirke tilværelsen hos de mennesker, der lever i lavtliggende kystområder. Der vil komme flere oversvømmelser, og saltvand vil dermed trænge ind i ferskvandsressurser, som bruges til drikkevand.

Og det vil kunne få alvorlige konsekvenser for gravide, spår Anthony J. McMichael fra Australian National University, der er tilknyttet FN's klimapanel (IPCC).

- Det ekstra indtag af salt gennem drikkevandet vil føre til forhø-

FOTO: ABIR ABDULLAH/OXFAM

jet blodtryk specielt i de sidste tre - fire måneder af en graviditet. Det kan gøre kvinders fødsler komplicerede. Salt er også forbundet med hjerteproblemer, så det kan komme til at få indflydelse på et ufødt barns normale livscyklus. Barnet risikerer at udvikle komplikationer efter fødslen, siger han til Indo-Asian News Service.

Allerede nu ser forskere, at gravide kvinder i Bangladesh, der har oplevet mange oversvømmelser, er negativt påvirket af saltvandet.

Ernæringstilstanden blandt verdens fattigste vil også blive ramt, når klimaforandringer som tørke, afskovning og udeblevne regntider vil forværre allerede eksisterende problemer med mangel på basale livsnødvendigheder som mad og vand.

Katastrofer har en kvindes ansigt. Den asiatiske tsunami, orkaner i mellemamerika, cykloner i Bangladesh, tørke i Afrika - i alle disse tilfælde har kvinder og børn udgjort hovedparten af de omkomne og fordrevne
 June Zeitlin

FN's klimapanel anslår, at verdens madproduktion med blive barberet med 40 procent i år 2100, hvis der ikke gøres noget ved klimaforandringerne nu og her.

Kvinder dør mest. Sidst, men ikke mindst, er kvinder overrepræsenteret i statistikkerne over dødsopfre, når naturkatastrofer slår ned i verdens fattige lande.

- Katastrofer har en kvindes ansigt. Den asiatiske tsunami, orkaner i mellemamerika, cykloner i Bangladesh, tørke i Afrika - i alle disse tilfælde har kvinder og børn udgjort hovedparten af de omkomne og fordrevne, lyder det i en pressemeddelse fra June Zeitlin, administrerende direktør i Women's Environment & Development Orga-

nization (WEDO), en organisation, der arbejder for ligestilling i global politik.

Tal fra Oxfam International viser, at mellem 70 og 80 % af dødsopfrene under tsunamien i december 2004 var kvinder.

I Bangladesh var cirka 90 % af

dødsfrene under den voldsomme cyklon i 1991 kvinder.

Hvorfor dør så mange kvinder? For det første peger nogle forskere på, at kvinders kroppe er anderledes end mænds. Kvinder sveder mindre end mænd og deres fedtsammensætning er anderledes, så under ekstreme hedeølger er kvinders kroppe ikke lige så effektive som mænds kroppe til at afkøle sig selv. Det kan fx forklare, hvorfor de seneste hedeølger i Europa har slået flere kvinder end mænd ihjel. Fx viser franske studier af dødsraten under den europæiske hedeølge i 2003, at kvinders dødsrate i alle aldersgrupper i Frankrig var 15 - 20 gange højere end mænds.

For det andet er der kulturelle barrierer på spil.

Et bredere studie af de kønsmæssige konsekvenser af naturkatastrofer blev lavet i 2007 af økonomer fra tre anerkendte forskningsinstitutioner, London School of Economics, University of Essex og Max-Planck Institute of Economics.

De analyserede effekterne af naturkatastrofer i 141 lande i verden gennem en periode på 21 år - fra 1981 til 2002.

Analysen viste, at:

- Naturkatastrofer sænker kvinders gennemsnitlige levealder mere end mænds

- Jo værre en naturkatastrofe desto større gab mellem mænds og kvinders gennemsnitlige levealder

- Jo højere kvinders socioøkonomiske status i landet var, desto svagere var gabet mellem mænds og kvinders gennemsnitlige levealder.

Konklusionen var, at det er den socialt konstruerede kønsspecifikke sårbarhed hos kvinder, som er flettet ind i det daglige sociale økonomiske liv i samfundet, der fører til den relativt højere dødsrate hos kvinder end hos mænd i lande ramt af naturkatastrofer.

Hvad betyder dette konkret?

Oxfam International udgav i 2002 bogen *Gender, Development and Climate Change*, der så nærmere på det høje kvindedødstal under naturkatastrofer specifikt i Bangladesh.

Her fremgik det, at årsagerne til det høje dødstal bl.a. var at finde i

kønrollermønstrene i landet, der er overvejende muslimsk.

Under oversvømmelserne kunne kvinderne af hensyn til deres ære ikke forlade deres hjem og gå alene ud uden en mandlig slægtning for at søge beskyttelse i beskyttelses-tilbud, hvor de ville være tvunget til at være i selskab med fremmede mænd. Derfor døde mange kvinder i deres hjem.

Kvinder kunne heller ikke vise sig offentligt i vådt tøj, hvilket mange naturligvis havde efter oversvømmelsen.

Deres klædestykker gjorde det svært at flygte fra vandmasserne, og få kunne svømme, da dette ikke er en velanset aktivitet blandt kvinder.

Dertil kom, at kvinderne var alene med børnene, som de også skulle tage sig af, og at de ikke var blevet forberedt på cyklonens komme, så de kunne søge ly ligesom mændene, fordi advarslerne kun var blevet givet til mænd i offentlige rum - og mændene ikke havde fortalt det videre til kvinderne.

Køn skal med i klimadebatten. Det er ofte blevet sagt, at klimaforandringer er kønsneutrale - forstået sådan at forandringerne stiller de samme udfordringer til mænd og kvinder.

FN's klimakonvention, som lige nu er rammen om de globale klimaforhandlinger, nævner således ikke køn med et ord.

Men talmateriale og rapporter, der er blevet lavet af organisationer verden over i de seneste år, fortæller en anden historie.

Derfor kræver mange nu, at kvinde- og kønsperspektivet skal tages med, når der skal træffes beslutninger på klimaområdet - fx på det kommende klimatopmøde i København - hvor verden skal blive enige om, hvordan man i praksis vil afhjælpe nogle af de kommende

problemer, der vil opstå som følge af klimaforandringer, ikke mindst i de fattige lande, som spiller en stor rolle fx i spørgsmålet om finansiering af klimakampen.

Som Dorah Lebelo fra The Green-House Project siger:

- Hvis vi ikke agerer på kønsperspektiverne, vil klimaforandringerne få en overdrevet negativ betydning for kvinderne - dem, der spiller en hovedrolle i vores samfund som madproducenter og hovedansvarlige for at tage sig af ældre, syge og børn og dermed garanter for deres familiers og samfundets velfærd. I de seneste år har vi set en stigende sammenhæng mellem klimaforandringer og fattigdom i lande, hvor menneskers livsvilkår afhænger af naturens resourcer. Overser vi kønsperspektivet i denne sammenhæng, fx når vi laver politik på området, vil det føre til en forværring af fattigdommen og en forværring af de mest udsatte grupper.

Hun og andre mener derfor, at kvinders rettigheder, ressourcer, politiske råderum og deltagelse skal styrkes i klimaforhandlingerne for at bekæmpe fattigdom og følgerne af klimaforandringer.

Fx er der brug for undersøgelser, der skaber større forståelse og opmærksomhed omkring de komplekse forbindelser mellem lighed mellem køn og klima. Derudover skal der øremærkes midler til projekter, som giver kvinder adgang til uddannelse og teknologi.

Og så skal kvinder involveres i langt højere grad i de politiske processer omkring klimaindsatsen og også i implementeringen af løsningerne.

EFFEKT PÅ MENNESKELIG SIKKERHED

KVINDERS SÅRBARHED

KLIMA-
FORANDRINGER

Afrika syd for Sahara hører til en af de mest fattige dele af verden. Klimaforandringerne i Afrika er frem til nu især gået ud over landbruget. Marker oversvømmes, mens skove og floder visner og tørrer ud.

Stemmer fra Afrika

Da høsten forsvandt

Atibzel Abaande, 45 år, Boya-Zooyanga, Bawku West District, Ghana

«Jeg har syv børn (4 drenge og 3 piger). Oversvømmelserne fik vores tre rum til at kollapse og skyllede alle vores afgrøser væk: majs og hirs. Så vi kunne intet høste. Sulten stirrede os lige ind i ansigtet. Jeg har rejst meget langt hver morgen for at samle brændsel, som jeg kan sælge, for at brødføde min familie. Men det er svært at finde brændsel, og jeg må ofte kravle op i træerne for at lede efter visne grene, jeg kan skære af. Det gør jeg nogle gange med mit ni måneder gamle spædbarn på ryggen.»

Møbler til madlavning

Satou Diouf, Gadiag, Senegal

«Vi kvinder er dem, der har ansvaret for at brødføde vores familie. Skoven i mit område er nu blevet til et krat og der er ingen steder, man kan tage hen for at finde brænde. Det er forbudt at fælde acaciatræer. Hvis man gør det og bliver opdaget, får man en bøde.

Hver morgen tager vi til skoven med vores kurve for at indsamle komøg, vi kan bruge som brændsel til madlavning.

En dag havde jeg ikke kunnet finde
brændsel nok, selvom jeg havde søgt
længe. Så jeg skar min plastikkurv
i stykker for at sætte fut på ilden.
Men kurven holdt ikke engang til,
at jeg kunne få madlavningen færdig.
Så tog jeg i stedet træskamlen ...

Satou Diouf

En dag havde jeg ikke kunnet finde brændsel nok, selvom jeg havde søgt længe. Så jeg skar min plastikkurv i stykker for at sætte fut på ilden. Men kurven holdt ikke engang til, at jeg kunne få madlavningen færdig. Så tog jeg i stedet træskamlen, jeg sad på, og brugte den. Det var heller ikke nok. Til sidst måtte jeg bruge mit sengetæppe som brændsel, for at maden kunne blive færdig.

Da jeg havde serveret maden, nægtede min svigermor at spise den. Hun sagde, at hun ikke troede, at mad, der var lavet med plastik og sengetøj var spiseligt. Jeg svarede, at hvis hun ikke spiste maden, ville børnene spise hendes portion. Hun nægtede stadig.

Lige siden den dag har jeg grædt, når jeg kommer til at tænke på den episode. Mine børn forstår ikke, hvorfor mine øjne er våde, men jeg siger, at det ikke er fordi, jeg græder, det er bare sådan, mine øjne er blevet.»

Blind, hjælpeløs – og sulten

Wombavuluma Dabong, 50 år, Wakii, Talensi-Nabdam District, Upper East Region, Ghana.

«Jeg er blind og enke med to børn, en pige og en dreng. Da jeg er blind, dyrker jeg ikke jorden og kunne ikke have høstet noget, selv hvis tørken og oversvømmelserne ikke havde ødelagt folks landbrug. Men den faretruende sult, som fulgte efter den ringe høst, har haft en katastrofal indflydelse på mig fordi alle dem, der plejer at hjælpe mig, er blevet lige så trængende som mig. Mine børn, som derudover plejede at hjælpe mig med at komme rundt, er taget væk for at tjene til deres egen føde.»

Kilder:

Women's Environment & Development Organisation (WEDO), The Centre for Sustainable Development Initiatives (CENSUDI) og ActionAid.

BILLEDE: OXFAM

Stemmer fra Asien

Asien er allerede hårdt ramt af klimabetingede naturkatastrofer. I Bangladesh, det fattigste land i Asien, har oversvømmelser og cykloner medført tusinder af dødsopfre og fordrevne. Samtidig går klimaforandringerne ud over landbruget.

Nye signaler fra Gud

Komela Khatun, 56 år, Char Banktarpur, Pabna, Bangladesh.

«Regnmønstrene har ændret sig en del. De regler, der gjaldt tidligere, gælder ikke længere. Vi forstår ikke de mærkelige ting, Gud viser os. Når sommeren er forbi og regntiden skal til at begynde, er markerne stadig brandvarme. Men når regnen så begynder, og vi prøver at lægge såsæd i jorden, så kommer oversvømmelserne. Vi er omringet af problemer.»

Efter naturkatastrofen

Nasima, 25 år, Madartake, Nandi Para, Bangladesh.

«I øjeblikket kan jeg ikke arbejde, fordi jeg har hovedpine hele tiden. Når min mand bliver vred, slår han mig i hovedet. Han har altid været voldelig, men det er blevet værre efter oversvømmelsen i 2007. Det er min skyld. For jeg var ikke i stand til at få nødhjælp. Hver gang, han bliver vred, slår han mig i hovedet, i livet og på benene og spørger: »Hvordan får andre kvinder 20-30 kilo ris? Hvorfor tigger du ikke ris af kommissæren?»

Derfor overlever kvinder ikke

Marium, 60, Char Kukri Mukri, Bangladesh.

«I disse anspændte situationer (under naturkatastrofer, red.) kan kvinder ikke få styr på deres tøj og deres hår på grund af vinden. Oven i det søger de beskyttelse med deres børn i den ene hånd og husholdningsting i den anden, hvilket gør det svært at håndtere situationen og, i mange tilfælde, fører til deres død. Mange børn løber ikke væk, fordi de nægter at klatre ned fra deres mødres arme og resultatet er, at deres mødre heller ikke kan løbe. Derfor lider kvinder og børn mere.»

Hvordan
skal vi så
lave mad?

AF ULRIKKE MOUSTGAARD

Kul. Et fy-ord i klimadebatten.

Mens ekspertrapporter tegner skræksscenarierne op for den globale opvarmning på kloden, er lige så mange eksperter i gang med at finde ud af, hvordan man kan begrænse fremtidige forværringer af klimaet ved at skære hårdt ned på forbruget af kul og skabe systemer, der kan opfange det værste udslip fra fx kulkraftværker og lagre det i underjordiske depoter.

Politikere i alle lande har lovet hinanden at skære

ned på deres respektive landes CO₂-udledning. Politikere i u-landene har også lovet at bekæmpe skovdød.

Men eksperterne og politikerne har glemt at tage kvinderne med på råd.

For kul og træbrændsel er den absolut vigtigste energikilde for millioner af fattige kvinder i u-landene.

Måske er det usundt både for sundheden og jordens klima. Men ikke desto mindre er verdens fattige kvinder dybt afhængige af kul i deres hverdag.

Verden er enig om at skære ned på udledningen af drivhusgasser for at bremse klimaets kurs. Men ingen har taget kvinder i u-landene med på råd – de er stærkt afhængige af fossile brændstoffer som kul og træ som brændsel.

De bruger det til at lave mad, koge vand og holde bakterier fra livet.

Derfor lød der et panisk ramaskrig i Chad, et af Afrikas fattigste lande, da regeringen i december 2008 indførte et forbud mod træfældning og brug kul i hovedstaden N'Djamena.

Et forbud, der blev indført af klimavenlige årsager.

Men for befolkningen betød det, at de ganske enkelt ikke længere kunne lave mad.

»I dette øjeblik gennemroder kvinder og børn affald og komøddinger i håbet om at finde en lille rest af brændsel,« sagde Merlin Totinon Nguébétan, leder af FN's UN Human Settlements Programme (HABITAT) i Chad, til det FN-støttede nyhedsbureau IRIN i januar 2009.

Ifølge IRIN er kul og træbrændsel hovedenergikilden for 99 % af husholdningerne i befolkningen.

Uhygiejniske fødsler. Regeringen har siden december 2008 blokeret for al import af kul og træbrændsel til hovedstaden, ligesom den har konfiskeret alle eksisterende forsyninger og går hårdt efter brændselsælgere, der bliver arresteret.

Årsagen er, at regeringen ønsker at bekæmpe den eskalerende skovdød, der har lagt grønne områder i N'Djamena og omegn døde og tørre.

Det betyder, at den eneste smule brændsel, der nu findes, kun kan fås på det sorte marked til en pris, der er fire gange højere end normalt.

»Kvinder, der ligger i fødesengen, kan ikke engang finde en lille smule brændsel til at koge vandet, de skal bruge under fødslen,« sagde Céline Narmadji, fra Association of Women for Development i Chad til IRIN.

»Folk må ty til andre løsninger for at lave mad. De skal glemme alt om kul og træ som brændsel. Madlavning er naturligvis en basal nødvendighed for enhver husholdning. Men omvendt - med de klimaforandringer, vi ser, er det enhver borgers pligt at beskytte miljøet,« sagde Chads miljøminister Ali Souleyman Dabye.

Mangel på anden energi. Problemet i Chad er, at regeringen ifølge IRIN og menneskerettighedsorganisationer ikke har stillet andre energiformer til rådighed for befolkningen.

Sol- og vindenergi er ikke noget, man kender til i et fattigt afrikansk land som Chad. Gas bruges ikke, fordi gas er dyrere end kul og træbrændsel og skal købes i store mængder i modsætning til traditionel brændsel.

»De køber brændsel i en mængde, der svarer til et måltid. De lever fra dag til dag. De har ikke råd til at investere i en hel flaske gas,« siger Brigitte Topinanty Dionadji, konsulent for landbrugs- og socialministeriet.

Derfor er det kun de, der har råd til at køre over grænsen til Cameroon, der kan få gas, eller dem, der har råd til at investere i en hel flaske.

Et andet problem er, at mange familier i Chad har salg af brændsel som indkomstgrundlag.

Kvalte protester. Forbuddet blev indført uden at befolkningen følte, de blev forberedt på det.

»Det var for brutalt. Man kan ikke ændre folks vaner på en dag. Selvfølgelig skal vi bekæmpe skovdød, men der har været kampagner....Det er et alvorligt socialt problem. Og det er de fattigste, der rammes hårdest,« siger Brigitte Topinanty Dionadji.

Og protesterne blev slået ned af politi og soldater, da en kæmpedemonstration fandt sted i januar i hovedstaden.

»De slog demonstranterne, som for de flestes vedkommende var kvinder,« sagde en talsmand for kvindeorganisationen Narmadji, »Men vi giver ikke op, før regeringen gør noget ved situationen. Hellere dø i hobetal og hurtigt end langsomt, som vi gør nu.«

1,8 mm

Den globale vandstand er steget og stigningshastigheden vokser. Dette tal er gennemsnittet for den årlige stigning i den globale vandstand mellem 1961 og 2003.

Iskapper og bjerggletschere smelter mange steder, hvilket bidrager til vandstandsstigningen globalt.

3,1 mm

Gennemsnit for stigning de sidste 11 år i perioden, dvs. mellem 1993 og 2003

10-30° N

Der er blevet flere perioder med tørke. Generelt er der blevet mindre nedbør over land på den nordlige halvkugle efter 1970 (jf. tallet ovenfor). Derimod er der øget nedbør på højere breddegrader på begge halvkugler.

Der er ingen klar tendens i antallet af tropiske orkaner, men satellitdata siden 1970'erne viser en global tendens hen imod kraftigere og længerevarende orkaner.

5%

Fald i snedækket på den nordlige halvkugle siden 1966.

10%

Temperaturen er steget i permafrost-områder. Det maksimale område som er dækket af permafrost på den nordlige halvkugle er reduceret med 10 %.

Der er udbredt reduktion i antallet af frostdage på mellembreddegrader og en stigning i antallet af varme ekstremer, fx var varmebølgen over store dele af Europa i 2003 exceptionelt varm:

1,4°C

over den hidtil varmeste sommer.

Der er målt stigende vindhastigheder på mellem-breddegrader på begge halvkugler.

3%

Gennemsnitligt fald i mængden af arktisk havis pr. årti siden 1978.

20%

Det gennemsnitlige fald i sommerperioden.

Jagten på kønnet

FN har i årevis været stærkt optaget af køn, kvinder og ligestilling, og ordet 'køn' er en fast bestanddel af FN's erklæringer, programmer og dokumenter. Bare ikke når det gælder klima. Faktisk slet ikke. Læs her historien om en dansk journalists forsøg på at opspore kønnet i klimajunglen fra Nordisk Ministerråd over et dansk ministerkontor til FN's klimasekretariat i Bonn.

AF CECILIE FOG JACOBSEN

– Jeg ved ikke hvem du skal tale med, for hende, som arbejder med kvindespørgsmål holder op her i slutningen af måneden, og jeg tror ikke, der kommer en ny, siger stemme i telefon.

Vi er i foråret 2009, og jeg har lige ringet til Nordisk Ministerråds kontor i København.

Anledningen er, at jeg er i gang med at jage idéer til min hovedopgave på Dansk Journalisthøjskoles

fagjournalistuddannelse, for om en måned skulle jeg gerne kunne kalde mig journalist.

Min makker og jeg skal producere et 28 sider langt indstik om klima til en avis. Klima er jo moderne, og jeg har måske fundet ny vinkel på følgerne af den efterhånden gennemtyggede globale opvarmning: Køn og klima.

Det vil jeg gerne tale med Nordisk Ministerråd om. Sagen er nemlig, at jeg er faldet over en yderst interessant rapport om forbindelsen mellem køn og klima – en rapport som udgør en vigtig baggrund for en nordisk konference om klima og køn, som Nordisk Ministerråd var vært for i februar i år.

Forhindringer. Når jeg præsenterer min omgangskreds for emnet køn og klima, nikker de anerkendende, men spørger så i næste sætning, hvad de to ting har med hinanden at gøre.

Svaret er »meget«.

For ligesom med alt muligt andet her i verden, så har mænd og kvinder forskellig adfærd, vaner, forbrug og livsvilkår, og det må naturligvis også afspejle sig i klimaforandringerne.

Det er da også hovedbudskabet i førnævnte rapport, der er udarbejdet af to forskere fra Sociologisk Institut på Københavns Universitet.

Der er en lang række forbindelser mellem klimaforandringerne og køn – ikke mindst er der forskelle på, om man er kvinde eller mand i et u-land eller I-land.

I kraft af min interesse og baggrund beslutter jeg mig ret hurtigt for, at det må være kvinderne i u-landene og forværringen af deres livsvilkår, som jeg vil stille skarpt på: fattige kvinder bakser allerede med undertrykkelse, og nu skal de ydermere belastes af klimaforandringer.

Men hvor finder jeg mere information om det?

Det viser sig, at det ikke er særligt velkendt spørgsmål. Det der med, at der ikke er rigtig nogen ”køn og klima-ansvarlig” viser sig at være en tilbagevendende forhindring for mig i min research.

Jeg bliver dog en smule klogere ved at kontakte en lang række organisationer som Oxfam, Kvindernes U-landsudvalg, det internationale netværk ‘Gender for Climate Change’ og Folkekirkens Nødhjælp.

NGO’erne er ikke i tvivl: Køn og klima har en klar sammenhæng. Og der må handles nu, sådan at klimaforandringerne ikke bliver endnu et område, som medvirker til at opretholde uligheden mellem mænd og kvinder.

I-landene skal tage deres ansvar og betale for den CO₂, som deres industrier har udledt.

Så langt, så godt. Men næste skridt ind i klimaverdenen er dog chokerende. Det handler om det vigtigste klima-dokument, der findes.

Ikke et ord om køn. FNs Klimakonvention er verdens rammeaftale for at bekæmpe klimaforandringerne.

Men i dette det mest betydningsfulde globale dokument om klima og klimaforandringer er ord som ‘kvinder’, ‘køn’, ‘udsathed’ i forhold til ‘klimaforandringer’ og ‘tilpasning’ fuldstændig fraværende.

Det er slående, at de ord ikke findes i klimakonventionen, når køn fylder så meget i alle andre FNdokumenter, -programmer, -budgetter, -møder, -udvalg og -kommissioner.

I klimakonventionen står der modsat ikke ét eneste sted noget om, at man skal tage hensyn til, at mænd og kvinder påvirker og påvirkes forskelligt af klimaforandringerne, og at man bør tænke kønnet ind i initiativer, der skal bekæmpe klimaforandringer.

Jeg kender en del til FN-dokumenter. Jeg har nemlig en fortid i FN’s udviklingsprogrammer på Mauritius og i FN sekretariatet i New York. Her havde kønnet sneget sig ind alle steder. Man kunne faktisk næsten ikke komme uden om det, for det er tilstede i alt fra mikro-kredit-programmer, til mål om kvindelig repræsentation i regeringer, og i ‘kønnede’ budgetter. Man taler konstant om ‘gender mainstreaming’, – om at analysere, hvilke implikationer en given lovgivning har for eksempel har for mænd og kvinder på alle niveauer

Hvorfor findes der ikke noget om det i den eksisterende aftale, og er der mon planer om at få kønnet med i den nye aftale, som skal forhandles på klimatopmødet i København senere på året?

i samfundet. Formålet er ganske enkelt at eliminere uligheder mellem kønnene.

Hvorfor findes der ikke noget om det i den eksisterende aftale, og er der mon planer om at få kønnet med i den nye aftale, som skal forhandles på klimatopmødet i København senere på året?

»Ingen medarbejder« Jeg ringer til den danske klimaminister Connie Hedegaards ministerium og får fat i en venlig pressemedarbejder.

Han fortæller, at de ikke har nogen medarbejder, der arbejder konkret med køn og klima i en international sammenhæng, men at Danmark og Connie Hedegaard officielt vedkender sig sit ansvar og gerne vil betale, sådan at de fattige lande får hjælp til at tilpasse sig klimaforandringerne.

Noget nærmere køn, kvinder og fattige, kan han ikke komme.

Uofficielt fortæller han mig også, at de olieproducerende lande udgør de tunge modspillere i kampen om den globale klimaafnede. Det virker jo ret indlysende. Jeg tygger mig videre gennem bunken af dokumenter, som min printer spytter ud.

Jeg falder over et referat fra FN's Kvindekommisssions 52. møde. Her har sammenhængen mellem køn og klima været på dagordenen. Så er der da nogen i FN-systemet, der anerkender den vigtige forbindelse mellem køn og klima.

Samtidig går det op for mig, at der i 2007 rent faktisk er blevet oprettet en Global Køns- og Klimaalliance, som består af en lang række internationale organisationer og FN-institutioner. De skal samarbejde om at få indskrevet kønsdimensionen i al lovgivning på klimoområdet.

Vi er på vej.

Næsten.

For hvem er det egentlig, der udfærdiger teksten til den nye klimaafnede?

Det er FN's Klimasekretariat, som holder til i Bonn. Her sidder embedsmænd, videnskabsmænd og udsendte delegationer fra regeringer, som skal blive enige om at formulere en ordlyd, som verdens regeringsledere kan skrive under på til december i København.

Jeg vil gerne vide mere om den ordlyd, så jeg ringer til Bonn.

Én person til hele verden. I Bonn når jeg heller ikke meget længere end til receptionen: - Vi har hundrede

vis af ansatte og mange afdelinger, hvis du ikke har et navn, bliver det svært at hjælpe dig, siger den venlige stemme.

Jeg har spurgt, om jeg må tale med den afdeling, som arbejder med køn og kvinder, men det hjælper ikke. Jeg kommer ikke videre uden et navn.

På sekretariatets hjemmeside bliver jeg heller ikke klogere.

Mit bud er, at afdelingen hører til i 'bæredygtig udvikling'. Svært skuffet er jeg, for stemmen fortæller mig igen, at den afdeling er til møder hele ugen. Jeg får senere at vide af en venlig dame i en dansk NGO, at der sidder én eneste person, som arbejder med køn (et gender focal point) i sekretariatet i Bonn, men at ingen ved, hvem vedkommende er.

Én person til så mange lande, til så megen tekst og til så mange møder - ikke så svært, at vedkommende er svær at spore.

Hvorfor intet køn? Her stopper min forresearch til mine køn og klimaartikler.

Jeg kan konkludere, at kønnet ikke er inkorporeret i den eksisterende Klimakonvention, og jeg ved ikke, om det kommer til at fylde noget i den nye aftale.

Ansatte i offentlige institutioner, der arbejder med ligestilling, køn og klima har ikke været til at få fat på - måske hænger det sammen med fraværet af køn i konventionen?

Til gengæld skorter det ikke på organisationer og NGO'er, som arbejder for at gøre opmærksom på kønnets berettigelse i klimadebatten: Lobbyarbejde på lovgivningsområdet, konkrete hjælpeprogrammer i u-lande og globale netværk, der er talerør for små, lokale NGO'er i de lande, hvor de mærker klimaforandringerne allermost.

Jeg er blevet beriget med informationer og cases, så mine klimaartikler skriver næsten sig selv. Jeg har min vinkel: hvor er kønnet henne i klimaproblematikken?

Men en konstant forundring lurer i baghovedet, og jeg mangler stadig svar på mit »hvorfor«?

Mit eget bud er, at klimadebatten drejer sig meget om teknologi, udslipsrettigheder og handel med kvoter. Fokus har været på at producere løsninger på den globale opvarmning og ikke på de menneskelige og sociale aspekter af klimaforandringerne. Ikke på vores forbrugsmønstre, samfundsindretning, og de konsekvenser opvarmningen har for mennesker på kloden.

Men det er ikke bare en skam - det er forrykt. For som en meget klog kilde forklarede mig undervejs i min jagt på kønnet: Klimadebatten? Selvfølgelig drejer den sig også om ligestilling, menneskerettigheder og retfærdighed. Og hvis ikke kønnet kommer ind i klimaproblematikken, så stopper grundlaget for al udvikling. Teknologiske opfindelser har ingen effekt, hvis de ikke baseres på kønssensitive analyser - og så sagde hun ikke engang noget om klimaflygtninge og sikkerhedspolitiske spørgsmål.

Cecilie Fog Jacobsens artikler om køn og klima blev bragt i Kristeligt Dagblad i juli 2009

Uden kvinder – ingen fremtid

Kongo Baba fra Mali er vred over, at hverken politikerne i hendes eget land eller på internationalt plan lytter til de afrikanske kvinders budskaber i klimadebatten. Mad er allerede en mangelvare i hendes hjemland, og kvinder risikerer at blive stærkt afhængige af deres mænd i fremtiden, når klimaet ændrer sig.

AF LOUISE ALBERS

I marts måned i år var landbrugsingeniør Kongo Baba fra Mali i København for at deltage i klimadebatter og workshops forud for FN's klimakonference COP15, som afholdes i København i december 2009.

Jeg mødte hende til et arrangement i København arrangeret af Kvindernes U-landsudvalg (KULU). Her fortalte hun passioneret om vigtigheden i at fokusere på køn i klimadebatten, da det er kvinderne i Mali – og i andre klimaforandringsramte lande – der lider mest under klimaforandringerne.

Men hvilke konsekvenser har klimaforandringerne helt konkret for kvinderne i Mali, og lytter politikerne til Kongo Babas budskab om mere fokus på kvinderne i klimadebatten?

Jeg havde brug for at få tingene bragt ned fra metaplanet til planeten jorden og få konkretiseret nogle af alle de konsekvenser, klimaforandringerne har særligt for kvinder.

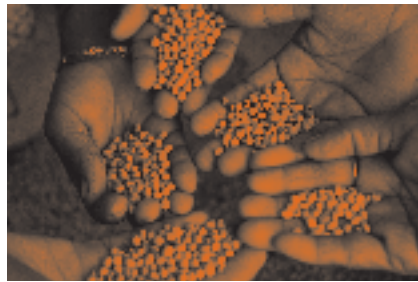
Den efterfølgende lørdag mødtes jeg derfor igen med Kongo Baba på et hotel på Frederiksberg.

Da jeg nærmede mig hotellet trak mørke skyer indover byen og jeg begyndte at spekulere på om jeg skulle cykle hjem i regnvejr.

Den tanke blev imidlertid slået ud af hovedet, da jeg mødte landbrugsinspektøren.

Kvinder holdes ansvarlige. Kongo Baba er 51 år, gift, har tre børn og bor i Bamako, som er hovedstaden i Mali. Hun har de senere år arbejdet som projektkoordinator i ministeriet for landbrug i Mali. Hun er desuden næstforkvinde i AWLAE-Mali (African Women Leaders in Agriculture and the Environment), som er et panafrikansk netværk, der blandt andet arbejder på at fremme kvindelige småbønders rettigheder og bæredygtig udvikling.

– Klimaforandringer påvirker kvinder i Mali i langt højere grad, fordi det er kvinderne, der har ansvaret for at skaffe vand og mad til familien. Det er dem, der sår afgrøderne og til det behøver de vand. I Mali mærkes klimaforandringerne

Da jeg nærmede mig
hotellet trak mørke skyer
indover byen og jeg
begyndte at spekulere på
om jeg skulle cykle hjem
i regnvejr.

ved, at ørkenen spreder sig; de steder, hvor man kan hente vand, er blevet færre; og landet har mindre nedbør end tidligere. Når vandforsyningerne er begrænset, bliver kvinderne nødt til at gå længere og længere for at få det vand, de behøver til deres families behov, forklarer Kongo Baba mig, da jeg spørger, hvordan klimaforandringer påvirker kvinderne i Mali.

Men selvom kvinden er ansvarlig for at hente vand, rammes mand og kvinde vel i sidste ende lige meget af klimaforandringer, når det handler om mangel på vand og mad? spørger jeg.

Kongo Baba nikker anerkennende. Hun har været igennem en lignende spørgerække før, fornemmer jeg, og hun uddyber:

– Forandringerne påvirker naturligvis begge køn, men eftersom det er kvinderne, der har ansvaret for husholdningen og derved ansvaret for at skaffe vandet, er kvinden mere direkte påvirket af klimaforandringernes udfordringer. Hvis kvinden ikke kan forsyne hjemmet med vand og dyrke de fornødne af-

grøder, bliver hun holdt personligt ansvarlig og risikerer, at hendes mand går fra hende og efterlader hende og børnene med ingenting. Bliver en kvinde forladt af sin mand i Mali, har hun ikke gode muligheder i livet, siger Kongo Baba.

Et overset problem. Klimaforandringerne har ifølge Kongo Babas iagttagelser også betydet et tilbagefald i kampen for maliske kvinders rettigheder.

Når kvinder skal gå længere efter vand grundet tørke, betyder det at arbejdsbyrden i hjemmet bliver for stor for moderen at klare alene. Derfor holder hun sine døtre hjemme fra skole, og så udfolder den onde cirkel sig. Pigerne kommer ikke i skole, får ingen uddannelse, bliver ikke i stand til at forsørge sig selv senere i livet og vil være afhængige af deres mænd. Kommer hun så i samme situation som sin moder, og får svært ved at indsamle vand, holder hun måske sine egne døtre hjemme fra skole for at hjælpe til i husholdningen og sådan vil det fortsætte.

– Klimaforandringerne påvirker kvinders liv og fremtid i Mali på måder, som slet ikke når klimadebatten. Her fokuseres ikke på de langsigtede konsekvenser, klimaforandringerne har i den størrelsesorden, det burde, siger Kongo Baba.

Men dette fokus på kvinder i klimadebatten, er svært at få rettet politikernes opmærksomhed imod, mener hun.

– Kønsperspektivet i klimadebatten både i Mali og i mange andre lande, er stadig alt for overset og ofte bliver det slet ikke betragtet som en vigtig del af klimadebatten. Politikerne lytter simpelthen ikke nok til kvinderne – og det er selvom, det er kvinderne, der i langt de fleste lande, hvor klimaforandringerne har størst negative konsekvenser, er de, der er mest udsatte og mærker klimaforandringerne mest direkte.

U-lande står alene. Kongo Baba er tydeligvis frustreret over den man-

gelfulde kvindelige inddragelse i alt for mange klimapolitiske sammenhænge og mener særligt, at der på internationalt plan burde kunne tegnes et andet billede, men det er ikke tilfældet:

– Selv på internationalt niveau og til trods for at kvinder her er velrepræsenteret i klimadebat-terne, lytter den politiske top ikke til kvindernes budskaber. Disse kvinder kæmper for at blive hørt, men i sidste ende udfører de kun lobbyarbejdet, og er ikke en del af beslutningsprocessen, siger hun.

I marts udtalte Gambias vicepræsident Isatou Njie Saidy, at »Afrika bliver straffet af USA og de europæiske lande for noget, de ikke har gjort sig skyldig i. Afrika udleder 2% af alt, der bliver udledt på verdensplan, men det er afrikanerne der betaler prisen.« Og Kongo Baba er enig med vicepræsidenten:

– USA og de europæiske lande skubber til stadighed ansvaret over på de afrikanske lande, når det handler om at løse klimaproblemet. I-landene tager hele byrden og placerer den hos de underudviklede lande, fordi vi ikke har noget valg. Vi lider mest under klimaforandringerne, fordi vi er fattige og har færre valgmuligheder. Samtidig er det os, der bliver gjort ansvarlige for at løse problemerne. Det hænger ikke sammen, siger hun bekymret.

Kvinder som uddannere. Kongo Baba har selv børn og tænker som enhver forælder på sine børns fremtid:

– I min familie plejede vi at lave mad tre gange om dagen. I Mali er en familie i dag heldig, hvis de kan få ét godt måltid om dagen. Vand- og madforsyninger bliver stadigt mere begrænsede, og det eneste der ser positivt ud nu om dage, er den teknologiske udvikling, der forhåbentlig vil skabe nogle radikale ændringer snarligt, siger hun.

Men Kongo Baba mener også kvinderne i Mali har en helt særlig opgave som mødre, der i kombination med løsninger som blandt andet de teknologiske, kan bidrage til at løse de fremtidige udfordringer

Klimaforandringer påvirker kvinder i Mali i langt højere grad, fordi det er kvinderne, der har ansvaret for at skaffe vand og mad til familien. Det er dem, der sørger for afgrøderne og til det behøver de vand. I Mali mærkes klimaforandringerne ved, at ørkenen spreder sig; de steder, hvor man kan hente vand, er blevet færre; og landet har mindre nedbør end tidligere. Når vandforsyningerne er begrænset, bliver kvinderne nødt til at gå længere og længere for at få det vand, de behøver til deres families behov.

Kongo Baba

klimaforandringerne bringer.

– I Mali ser vi som mødre os selv som uddannere. Vi har et ansvar for at informere vores børn om klimaforandringerne og ruste dem til de udfordringer og komplikationer, der vil præge deres liv.

Kongo Baba er ikke pessimistisk, men hun er ikke tilfreds med den nuværende situation.

Hun er ikke tilfreds, når det drejer sig om det manglende fokus på klima og kvinder i den politiske debat; USA og Europas ansvarsplacering hos de afrikanske lande; den tilbagegang hun mærker i kvindere-ttighedsarbejdet grundet klimaforandringerne konsekvenser for pigers skolegang, og ikke når det handler om Malis klimatiske ændringer.

Men Kongo Baba mener langt fra at lobbyarbejdet og snakken om kvinder i klimadebatten er nyttesløs:

– Vi (interesserede i kvinders vilkår, red.) bliver nødt til at blive ved med at diskutere, hvordan vi får kvinder og kvinders rettigheder på det politiske program såvel i klimadebatten som i den finansielle, for de to ting kan ikke adskilles. Hvis vi bliver ved med at ramme medierne med vores budskaber, blive vi hørt til sidst, mener Kongo Baba.

Fremtiden er kvinder. Vi har nået enden af vores interview, men vi kunne uden tvivl have fortsat vores snak i flere timer endnu. Landbrugsingeniøren har meget på hjerte, og jeg er meget interesseret i hendes perspektiver på tingene, men det er på tide, at jeg afslutter. Kongo Baba har bare en sidste ting at tilføje:

– Det er altid vigtigt at fokusere på kvinders vilkår. Uden kvinder har verden trods alt ingen fremtid, siger hun og slår sine hænder sammen som for at sætte et korporligt punktum.

Da jeg siger farvel til Kongo Baba ude ved min cykel, begynder det at regne.

– Det skal du glæde dig over, siger hun til mig og smiler.

Hasinas held i uheld

AF BEN BEAUMONT, BANGLADESH

FOTO: DAN CHUNG/OXFAM

»Vi havde vores eget jord, men floden skyllede det væk. Nu bor jeg på andres jord. Det er meget hårdt for mig. Hvordan skal min familie overleve?«

Mød Hasina Begum - mor til fire, hustru og dagslejer - som kæmper for at tage sig af sin familie, mens klimaet forandrer sig rundt om hende.

Hansina bor på Char Atra, en ø, jeg besøgte i Bangladesh, som

allerede nu oplever alvorlige og langstrakte oversvømmelser som konsekvens af klimaforandringer.

»For otte måneder siden boede jeg der, hvor floden er nu,« siger Hansina til mig.

»Siden jeg blev gift har jeg været nødt til at flytte seks gange på grund af floderosioner. Tidligere kunne vi bo tre-fire år på et sted, men i de seneste fem år har vi været tvunget til at flytte hvert eneste år.«

Kvinder alene. Hasinas historie er ikke usædvanlig.

Den er typisk for mange kvinder verden over, der er ramt af klimaforandringer. Som hovedforsørgere og supermødre året rundt er det dem, der rammes hårdest af de nye ekstreme vejrforhold.

I Hansinas tilfælde er mændene i hendes landsby, herunder også hendes egen mand, bortrejste i lange perioder. De rejser til byerne,

Klimabetingede oversvømmelser har forandret livet dramatisk for kvinder i landområder i Bangladesh. De er hårdest ramt, fordi mændene er rejst væk for at arbejde. Men samtidig har kvinderne nu fået ny status som landbyernes skrappeste problemknusere

hvor de søger efter arbejde som daglejere eller rickshaw-chauffører. De efterlader sig kvinderne, der må sørge for børnene og de ældre, når katastrofen indtræffer.

Jeg har mødt Hansina flere gange – hendes hus er det første, man kommer til, når man ankommer til øen, det ligger kun et stenkast fra, hvor båden fra fastlandet lægger til. Hendes hjemts tætte placering på floden betyder, at hendes familie er

en af de mest sårbare i landsbyen. Men efter at hun mistede sit gamle hus og sit eget stykke land under den forrige oversvømmelse, var hendes eneste mulighed at bosætte sig her.

Alligevel betyder hendes sårbarhed ikke, at hun er magtesløs.

Hansina står i centrum af sit lokalsamfunds bestræbelser på at håndtere de forværrede oversvømmelser.

Som den, der på egen hånd har oplevet nogle af de værste oversvømmelser og som et menneske, der ikke er bange for at sige sin mening højt, er Hansina nu lederen af en lokal kvindegruppe, som hjælper sine medlemmer før, under og efter en oversvømmelse.

Ny rolle. Jeg blev inviteret med til en af kvindegruppens ugentlige møder - en larmende affære hvor kvinderne diskuterede, hvordan de kunne forberede sig på oversvømmelserne, og hvor de samlede penge ind - hver kvinde gav et lille beløb til gruppens opsparing.

Pengene bliver gemt indtil den dag, hvor en i gruppen får brug for økonomisk støtte til fx at købe materialer til et nyt hus eller en ko.

Det, der gjorde stærkest indtryk på mig, var den energi og lidenskab, denne gruppe på omkring 20 kvinder besad. Kvinder i dette lokalsamfund plejer ellers ikke at være så højrøstede - i konservative landområder som dette beklæder kvinder en traditionel rolle og holder sig hjemme hos familien.

Men det har Hansina og kvindegruppen nu lavet om på - de er fulde af selvtillid, de tjener og sparer penge op som daglejere og forsørger deres familier.

Som Hansina selv siger: »Der er så mange fordele ved det her. Før, jeg kom ind i gruppen, kunne jeg ikke engang skrive mit eget navn. Det kan jeg nu. Nu ved vi også, hvordan man planter træer og hvorfor det er vigtigt at have gode sanitære forhold. Vi har forandret os meget.«

Og i takt med at oversvømmelserne bliver mere og mere uforudsigelige, bliver kvinders rolle i lokalsamfundets reaktioner på klimaforandringerne, også mere vigtige. Det er kvinderne, der står i centrum for landsbyens håndtering af forandringerne. Derfor er kvinderne så vigtige, når det handler om at takle klimaforandringer.

Ben Beaumont er britisk journalist og arbejder for den internationale organisation Oxfam. Hans speciale er klimaforandringer. Artiklen er fra juli 2009.

Når verden mødes til klimatopmøde i København i december 2009, bliver der skrevet historie. Læs her om processen – klimahistorien kort fortalt ...

1992: FN's klimakonvention

FN's medlemslande mødes i Rio de Janeiro, Brasilien, for at tale om klimaproblemer, og hvordan man kan bekæmpe dem. FN vedtager sin klimakonvention UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change), dens formål er at bekæmpe klimaproblemerne og stabilisere atmosfærens indhold af drivhusgasser på et niveau, der forhindrer menneskeskabte klimaforandringer.

I dag er næsten alle verdens lande – 192 lande – tilsluttet Klimakonventionen.

Man beslutter, at der fremover hvert år skal afholdes en FN-konference for dem, der er tilsluttet konventionen. Konferencen kaldes COP (Conference of the Parties). Den er klimakonventionens højeste myndighed.

1997: Kyoto-protokollen

Kyotoprotokollen blev vedtaget på klimakonferencen COP3 i Kyoto, Japan, i 1997. Den gælder til 2012.

I modsætning til Klimakonventionen fastsætter Kyotoprotokollen bindende forpligtigelser, mål og tidsrammer for de enkelte lande med hensyn til reduktion af udledning af drivhusgasser. Generelt er det de industrialiserede lande, der skal reducere deres udledning.

2007: Bali Action Plan

FN's trettende globale klimakonference, COP13, blev afholdt på Bali.

Det var en skelsættende begivenhed, fordi FN's Klimapanel IPCC kort forinden havde en stor rapport om klimaets tilstand. Den var stærkt bekymrende, fordi den viste tydelige tegn på, at der nu var global opvarmning, og at årsagerne var menneskers udledning af drivhusgasser.

Konsekvenserne ville fx blive stigende vandstande i havet, hedeølger og tørke, oversvømmelser, ødelæggelse af økosystemer og mangel på drikkevand.

Derfor vedtog landene en slagplan: Bali Action Plan.

Den opfordrer til, at tempoet i arbejdet for at begrænse mængden af drivhusgasser sættes op – og til at verden i fællesskab skal vedtage en ambitiøs plan om at nå til en global og langsigtet aftale, der skal gælde, når Kyoto-protokollen udløber i 2012.

Planen indeholder en fælles vision og fire byggesten.

Den fælles vision hviler på klimakonventionens formålsparagraf.

De fire byggesten:

- Begrænsning af klimaændringerne: Hvem skal begrænse sine udledninger mest?

- Tilpasning til klimaændringerne: Hvordan værner vi os mod naturkatastrofer, og hvad skal vi gøre for at tilpasse os et ændret klima?

- Teknologiudvikling og -overførsel: Grøn teknologi som solceller, vindmøller osv. - der skal overføres til fattige lande.

- Finansiering og investeringer: Hvem skal betale for det hele?

2009: Klimatopmøde i København

FN's 15. klimatopmøde (COP15) afholdes i København. Her skal landene nå frem til en ny aftale, der afløser Kyoto-protokollen, når den udløber, og de skal blive enige om den fremtidige langsigtede klimainsats på kloden - herunder hvad der konkret skal være i de fire byggesten.

Da FN holdt sin 13. globale klimakonference på Bali i 2007, besluttede en lang række organisationer og fremtrædende kvinder at danne et netværk for at få sat køn og klima på politikernes dagsorden. Læs her hvad netværket mener, der konkret skal gøres for at kvinders vilkår i klimakampen kan forbedres.

Kvinder skal sidde med ved klimabordet

AF DORAH LEBELO, GENDERCC
- WOMEN FOR CLIMATE JUSTICE

På det nationale niveau – hos regeringerne i ulandene – er der behov for:

- Klimaforandringer skal tænkes ind i alle områder af regeringens sektorpolitik: Energi, vand, landbrug, finans, handel, sundheds og uddannelse.
 - Kvinder skal styrkes gennem oplysning og uddannelse om miljøet, så de får redskaber til at forbedre deres levevilkår på en miljørigtig måde.
 - Regeringens politikker og programmer vedrørende menneskerettigheder, kvinders rettigheder og klimaforandringer er nødt til at være sammenhængende og styrke hinanden gensidigt.

På det lokale niveau må de lokale bystyrelser, organisationer og NGO'er:

- Sørge for at enhver slagplan, der handler om at tilpasse sig klimaforandringer, inkluderer kvinder og sætter kvinder i centrum både i forhold til rådgivning, planlægning og gennemførelse af planerne.
- De skal også tilstræbe at tænke køn ind i deres budgetter, så kvinder - og især de fattigste og mest sårbare - bliver retfærdigt tilgodeset, når der afsættes penge og ressourcer til at opbygge modstandskraft mod klimaforandringer og naturkatastrofer

Kvindeorganisationer, civilsamfundet, politikere, ministre og embedsmænd med særligt fokus og kendskab til køn og kvinderettigheder skal have en langt stærkere stemme og rolle i de diskussioner og beslutninger, der bliver taget om klimaforandringer og katastrofeberedskab. De skal:

- Arbejde for kvinders rettigheder både i forhold til klimatilpasning og begrænsning af klimaskader, herunder også kvinders ret til viden, redskaber, jordbesiddelser, deltagelse i beslutningsprocesser og adgang til services.
 - Støtte og markedsføre praktiske løsninger, der underbygger kvinders evne til at tilpasse sig de nye tilstande, herunder alternative dyrknings- og landbrugsmuligheder, lige arbejdsmuligheder, adgang til lån og kreditter, arbejdsbesparende teknologier og understyr, trykke beskyttelsesfaciliteter, energi- og vandforsyninger.
 - Investere langt mere i at styrke kvinde- og kønsaktivisters kapacitet indenfor klimaforandringer og indføre principper om positiv særbehandling for at inddrage kvinder i feltet omkring beslutningstagning og internationale strukturer om klimaforandringer.

På det lokale samfundsniveau er der brug for:

- Kønspolitikker og indgreb skal respektere den lokale kultur og sædvane og ikke ekskludere mænd fra aktiviteterne, selvom kvinder udgør hovedparten af aktørerne på området
 - Ideen bør aldrig være kun at arbejde med kvinder men nærmere at styrke kvinderne i at arbejde sammen med mænd i deres lokalsamfund. De fleste mænd vil bifalde dette initiativ når de ser det positive udbytte.
 - Både kvinder og mænd skal være ligeligt involveret i at opbygge evnen til at tilpasse sig klimaforandringerne - kun sådan kan man sikre sig at begge køns interesser bliver varetaget og deres respektive roller og ressourcer indtænkes. På den måde kan en kønsfølsom tilgang til klimaforandringerne også være med at underbygge ligestilling og en langsigtet udviklingsindsats i lokalsamfundet.
 - Lokalsamfundet og dets ledere bliver nødt til at anerkende at virkelig forandring og effektiv udvikling i et samfund inkluderer kvinder som medplanlæggere, videnskilder, beslutningstagere og som lige partnere, når planer skal gennemføres.

Heltinderne i La Masica

Kvinder kan gøre en forskel, hvis de bliver tænkt med ind i klimakampen. Da orkanen Mitch fæg over Mellemamerika, blev den lille honduranske by La Masica verdensberømt: Byen havde i modsætning til andre byer sørget for at få kvinderne involveret i sin katastrofeplan – det reddede både kvindernes og de øvrige byboeres liv.

AF ULRIKKE MOUSTGAARD

La Masica kan godt ranke ryggen. Da den lille by i Honduras med knap 25.000 indbyggere i 1998 blev ramt af den voldsomme orkan Mitch, kostede katastrofen ikke byen en eneste menneskeliv.

I resten af Honduras var situationen mere trist. 5600 mennesker døde, da naturen hældte en regnmængde, der svarede til et helt års regn ned over landet på blot en uge. 8000 er stadig savnet.

Men i La Masica overlevede man orkanen, selvom landbruget og husene blev fatalt ødelagt af den værste katastrofe, landet havde oplevet i to årtier.

Det skyldtes især byens kvinder.

Kvinder tog kontrol. Et halvt år før orkanen satte ind, havde byen lavet et varslings- og katastrofeberedskabsprogram i samarbejde med en regional statslig institution og med tyske bistandspenge i ryggen.

Programmet inviterede kvinderne med på lige fod med byens mænd til at diskutere og planlægge taktikken omkring kommende naturkatastrofer – et job, der ellers blev betragtet som »mandesnak«.

Det gjorde byen klogt i.

For da pasningen af varslingsystemet gik i gang, sivede mændene langsomt fra deres job, efterlod det ubemandet, og kvinderne overtog istedet kontrollen med varslingen.

Og da Mitch kom, var de klar.

I løbet af ingen tid blev folk evakueret, der blev mobiliseret redningshold, som tog ud for at hjælpe, der blev sørget for maduddeling og andre fornødenheder, og skoler, der var skadet, blev genopbygget. Kvinder deltog i alt.

Ære og selvtillid. Da orkanen var overstået, var ingen i tvivl om, at kvinderne havde reddet liv.

Der var heller ingen tvivl om, at de var vokset selvtillidsmæssigt med opgaven. Mens undersøgelser af efterreaktionerne hos ofre fra naturkatastrofer viser, at der er en tendens til, at flere kvinder end mænd lider af depressioner efter en katastrofe, var situationen omvendt i La Masica. Her var det mændene, der havde psykiske eftervirkninger.

Og La Masicas borgmester hængte, i kvindernes ære, et skilt op i sit borgmesterkontor med ordlyden: »Alt virker bedre, når kvinder er med.«

Bøger

Sådan er det at elske – En kulturanalyse af parforhold

•••••

Sarah Holst Kjær, 187 sider, 168 kroner, Museum Tusulanums Forlag

På baggrund af interviews med fem unge, voksne, heteroseksuelle, veluddannede storbypar analyseres idealer og reelle vilkår for denne socialgruppes kærlighedsliv. Gennem en række temaer, bl.a. fortællinger om det første møde, dagligdagens rutiner og opfattelser af hjemmets forskellige rum, vises det, at kønslige forventninger skifter alt efter situationen og tit indeholder indre modsætninger.

Bogen viser, i hvor høj grad selv nogle af samfundets mest ligestilingsorienterede par stadig, med variationer, følger de gamle scripts om de to køns grundlæggende forskelle, men fremhæver også undtagelserne. Særdeles interessant og til tider smertefuld læsning, der viser, hvor svært det er at ændre rollefordelingerne, fordi vi risikerer at blive uforståelige eller 'forkerte', hvis vi gør det.

– MLH

Mors Hemmelighed – På sporet af en jødisk indvandrerhistorie

•••••

Karin Lützen, 421 sider, 299 kroner, Gyldendal

Indvandring, slægtskab, nationalitet og identitet er nogle af de aktuelle nøgleord, denne bog berører. Gennem sin personlige familiehistorie og med en god portion historier såvel som privatperson tager Lützen læseren i hånden i en rejse over flere generationer og lande på sporet af sin mors hemmelighed. Undervejs med indblik i både Europas senere historie, og i hvordan slægtsfortællinger kan indgå i menneskers selvforståelse.

Bogens store styrke er, at den formår at balancere mellem det

personlige og faglige, mellem familie- og Europas historie, mellem identitets- og store nationale fortællinger mm. Arkiver, breve, historiske fakta, erindringer og møder med ukendte slægtninge skaber tilsammen en levende og nærværende historie, der til tider bliver lidt vel lang og detaljerig, men også giver læseren anledning til refleksion over egne fortællinger.

– MHB

Den hvide slavehandel i Danmark 1870 - 1925 - Virkelighed og Myter

•••••

Agnete Birger Madsen, 125 sider, 155 kroner Kvindemuseet i Danmark.

Trafficking og handel med kvinder til prostitution i Danmark har længe været på mediernes og politikernes dagsorden, men fænomenet er faktisk meget gammelt. Det viser denne historiske bog om den hvide slavehandel i Danmark for over 100 år siden.

Dengang var rollefordelingen blot den omvendte af i dag - danske kvinder blev snydt til udlandet på falske forudsætninger og løfter om fx at arbejde som tjenestepiger men istedet blevet tvunget til at sælge seksuelle ydelser.

Ved at grave sig gennem avisarkiver fra 1870 til 1925 har forfatteren fundet næsten 50 artikler om de danske kvinders kranke skæbne i udlandet - både i Rusland og Amerika.

Forfatteren analyserer også debatten om de unge kvinder, der ikke ulig i dag tiltrak sig mange debattører, der talte om kvinderettigheder, prostitutionspolitik og moral. Især blev slavehistorierne om de unge piger brugt til at minde unge piger om deres ansvar for renhed og dydighed og disciplin. En højst læsværdig og tankevækkende skildring.

– UM

Stand-up comedy er både voldsomt populært og det perfekte medie til at fyre et vigtigt budskab af. Men indtil videre er det mest hvide heteroseksuelle mænd, der har patent på at være sjove.

Ej blot for sjov

AF DINA AMLUND, FOTO: DR

Stand-up comedy er overalt.

De seneste årtier er der kommet mere og mere af det: Sjove mænd, en mikrofon og intet andet. Tidligere bestod stand-up af den ene afsluttede joke efter den anden, som blev trukket som perler på en snor. Men indenfor de seneste 10 år har stand-up forvandlet sig et show med en rød tråd og forskellige jokes, som på hver sin måde understreger samme pointe.

Stand-up komikeren har tit et budskab. Om en konkret politiker fx. Ofte simplificeret i ekstrem grad eller overdrevet nuanceret så man kan se det latterlige i det. Der er, på stand-up scenen, også rigtig meget snak om make-up, parallelparkering og andre kønsmæssige kli-chéer. Og så er det, at det kan blive lidt ensformigt.

Kvindernes komik-karrierer. Kathy Griffin er en af USA's mest kendte kvindelige stand-up'ere. Men det har ikke været lutter latter hele vejen.

- Hvis jeg opsøgte en klub, som allerede havde en fast tilknyttet kvinde, ville jeg få at vide, at der allerede var en af min slags i forvejen. Jeg har aldrig mødt mænd, som blev afvist af en klub, fordi der allerede var én mandlig komiker, siger hun i et interview.

Amerikanske Janeane Garofalo har også måttet

kæmpe for en karriere indenfor stand-up comedy fortæller hun i et amerikansk talkshow: - Der er kun plads til én kvinde eller én sort per show - og det er ikke noget, klubejerne er flove over at sige højt. De kan også finde på at sige: 'Vi havde en kvindelig komiker sidste uge, som ikke leverede varen. Derfor hyrer vi ikke flere kvinder.'

Det citat siger noget om, hvem der anses for at være sjove i vores samfund. Det er noget, som den hvide mand har patent på. Det er ham, som får lov til at få andre til at grine. Men hvad betyder det for indholdet af det, der grines af, hvis alle de sjove historier bliver serveret fra en mandlig, hvid side? Som amerikanske Roseanne Barr siger i et interview i *Marie Claire*:

- I løbet af et show kom der fire hvide mænd på scenen, som lavede parodier på kvinder og sorte. Klart at de fleste kvinder gav op. Men det gjorde jeg ikke. Jeg vidste jo, at jeg var sjovere end alle mændene.

Ordnes og grinenes magt. Fordi ordene er i centrum under en stand-up performance, og den uudklædte person er den eneste ramme om ordene, er et comedy show en unik mulighed for at komme ud med et budskab.

Fordi budskabet følges med latteren, når det er en meget større mængde, end det ellers ville. Derfor er det vigtigt, at der kommer flere og andre aktører på comedy-scenerne.

En kvinde som amerikanske Eve Ensler har med *Vagina monologerne* placeret sig på scenen mellem teater og stand-up. Hun serverer nogle sandheder om kvindelig seksualitet i et spiseligt sammenkog af fnis og latterbrøl. Enslers 10 år gamle show opføres stadig af hende selv og andre verden over. Herhjemme har Ditte Hansen bearbejdet romanen *Bitterfissen* om de negative sider ved moderskabet og opført det som stand-up på Nørrebro Teater.

Under den seneste filmfestival i Danmark kunne man opleve den amerikanske filminstruktør John Waters. Han turnerer med *This Filthy World*, et comedy show om hans karriere. Han er en af Amerikas homoseksuelle, som er kommet ud af, og derefter så langt væk fra, skabet som overhovedet muligt. Anekdoterne fra hans virke i filmbranchen er blandet med skarpe stand-up jokes om seksualitet og køn set fra en hel anden vinkel end, man ellers møder. Ret sjovt!

Nu venter jeg bare på at TV2 Zulu og de danske klubber snart tør vise os en stand-up'er, som er ikke en hvid, heteroseksuel mand.

For det er jo ikke fordi, kvinder ikke kan være sjove - det er bevist med programmer som *Normalerweise* og *Piger på prøvelsladelse*. Sidstnævnte er oven i købet blevet en film, som lige nu kan opleves i biograferne.

Faste skribenter og anmeldere i dette nummer er:

Dina Amlund

BA i litteraturvidenskab og moderne kulturhistorie, Cand.stud. i moderne kultur og kulturformidling.

Louise Albers

Medlem af Kvindernes U-landsudvalg. BA i Dansk og Statskundskab og stud.mag. i Afrikastudier og Kommunikation.

Marie-Louise Holm (MLH)

Cand.mag. i Historie og Filosofi/ Videnskabsteori, bestyrelsesmedlem i Netværk for Forskning om Mænd og Maskuliniteter (NeMM).

Morten Hillgaard Bülow

BA i Historie og Filosofi/ Videnskabsteori. Bestyrelsesmedlem i NeMM.

Ulrikke Moustgaard

Journalist, forfatter og redaktør af Kvinden&Samfundet.

Kvinden&Samfundet udkommer i 2009 i 3 ordinære udgaver og 1 særnummer. Næste ordinære nummer udkommer i december 2009. Vejledende deadline er 1. november 2009.

Annoncer optages efter aftale.

Indlæg offentliggøres online på www.kvindenogsamfundet.dk
Send dit indlæg som vedhæftet fil til: magasinet@kvindesamfund.dk
eller på CD/DVD til:
Kvinden&Samfundet
Niels Hemmingsensgade 10, 3. sal
1153 København, K

Medlemskab af Dansk kvindesamfund inkl. abonnement på Kvinden&Samfundet koster: 450 kr. pr. år.
For studerende 300 kr. pr. år.
B-medlemskab (kun Kvinden&Samfundet uden medlemskab) 250 kr. pr. år.

Vil du i kontakt med Dansk Kvindesamfund?

Frederikshavn/Sæby

Alice Fredborg Sørensen
Karetmagervej 24
9300 Sæby
T: 98 46 16 60

Hellerup

Susi Alsfelt Riise-Knudsen
Fortunvej 41
2920 Charlottenlund
T: 39 64 40 10
E: susi_riise_knudsen@hotmail.com

Horsens

Lis Ørnstrup
Charlotteparken 14
Stensballe
8700 Horsens
T: 75 65 74 57
E: oernstrup@stofanet.dk

Hjørring

Else Andreassen
Frejasvej 42
9800 Hjørring

Kolding

Inger Olsen
Haslevej 15
6000 Kolding
T: 75 52 35 17

København

Anne-Marie Krøyer
Holger Danskes Vej 79, 4.tv.
2000 Frederiksberg C
T: 44 98 50 42
E: anne-marie@mail-online.dk

Odense

Karen Huszar
Krokusvej 5
5000 Odense C
T: 25 17 20 58
E: khuszar@youmail.dk

Roskilde

Henriette Koefoed
Landevejshøjen 7
Højby
4320 Lejre
T: 46 48 11 43

Thy/Mors

Mette Lund
Fuglesøparken 32
7900 Nykøbing Mors
T: 97 72 25 55
E: mette@lund.mail.dk

Vejle

Kirsten Dalager
Horsvangen 10
7120 Vejle
T: 75 81 53 46
E: Kirsten.Dalager@skolekom.dk

Aalborg

Kirsten Skjøde
Østerkærvej 7
9240 Nibe
E: kirsten.skjoede@mail.dk

Århus

Mette Thybo
Ll. Sct. Mikkelsgade 17, 1.tv.
8800 Viborg
E: mettethybo@hotmail.com

Den feminine feminist

Kvinden&Samfundet tegner i hvert nummer et portræt af et menneske, der markerer sig i ligestillingsdebatten. Pressechef Anne Sophia Hermansen har skabt stor røre med sine skarpe meninger om selvstændige karrierkvinder og umodne drengerøve

En dag sad 37-årige Anne Sophia Hermansen i sin søns børnehave og snakkede med et par andre københavnske singlemødre om deres erfaringer med at møde mænd på nettet gennem datingsider. Mødrene var slående enige om én ting: Mænd fra deres egen generation – altså mænd i 30'erne – var svære at blive forelsket i. Enten var de sexistiske bavarian-agtige mænd med hængerøv og hættetrøjer, som groft sagt søgte deres maskulinitet ved at stå i parken i København og drikke fadøl og råbe op om deres ret til at være bøvede, bøvsende drenge. Eller også var de alt for bløde og følsomme puddelhunde-mænd, der efterkom kvinders mindske ønske uden at turde yde modstand eller modspil.

Det fik Anne Sophia Hermansen til at springe ud som livsstilsfeminist i Berlingske Tidende, hvor hun nu skriver klummer under navnet »En karrierkvindes bekendelser«. Velskrevne, bidske klummer der blotlægger både mænd og kvinders gebærden-sig i et på overfladen kønsligestillet samfund, hvor kvinder er blevet selvstændige og uaf-

hængige, og hvor mænd – især dem i 30'erne – har svært ved at finde deres fodfæste og maskulinitet. Klummerne har medført voldsom debat både i og udenfor Berlingske Tidende, hvor mange, især mænd, føler sig stødt over hendes kønsanalyser og kalder hende overfladisk, prinsesseatig og lige så umoden som de mænd, hun pelsler.

To alen af et stykke. Og selv er Anne Sophia Hermansen ikke uenig.

– Jeg er selv vokset op med en rødstrømpemor, der lærte mig, at jeg for alt i verden skulle tage en uddannelse, blive økonomisk uafhængig, fri og selvstændig. Det er jeg så blevet. Ligesom mange andre kvinder i min generation. Men vi fik problemer med mænd og kærligheden. Det er det dilemma – det kønslige spil og identiteterne – jeg

er interesseret i at udforske. Min generations mænd og kvinder er to alen af samme stykke, siger hun.

De mange vrede svar på hendes klummer bekræfter hende i, at hendes tilgang til køn har ramt noget.

Anne Sophia Hermansen oplever selv, at hun skriver sig ind i en ny form for feminisme, der ikke findes ret mange steder. Hun er hverken gammeldags rødstrømpe eller livmoderfeminist med hang til moderskab og biologisk definerede kønsroller. Hun er heller ikke en del af den klassiske nyfeminisme. Hun er optaget af køn i forhold til livsstil og mener, at man sagtens kan være feminist og samtidig gå i højhælede sko, bruge make-up og push-up-bh.

Udover at være pressechef og klummist er Anne Sophia Hermansen også smagsdommer i DR2s kulturprogram Smagsdommerne.